

Yayıncıdan

Değerli Eskireni Okurları,

Dergimiz, insanla ilgili üç ayrı dosya planlamıştır. İnsanın çok boyutlu ve çok katmanlı ilişkilerinden en temel ve en önemlisi insan-Tanrı ilişkisi olduğu için sizleri öncelikle bu dosyayla selamlamak istedik. İnançlı bir insan için önemli olmasının yanısıra kolay gibi gözükse de "İnsan-Tanrı İlişkisi" gerçekten en girift ilişki biçimidir. Görünürler dünyasında yaşamak ve yaşadığı evrende yetkili ve yükümlü kılınan çok yönelimli ve çok eğilimli insan, sınırlarını bilmediği uçsuz bucaksız evreni bütün boyutlarıyla algılayarak ve kavrayarak yaşamak, dolayısıyla bir hakikat arayışı serüveni izlemek durumundadır. Bir başka deyişle yaşadığı hayatı, anlamsal bir zemine oturarak veya kendi anlamsal zeminini tespit ederek sürdürmek zorundadır. Aradığı temeli görünürler dünyasında bulamayınca görünmezler evrenine yönelmesi de kaçınılmazdır. Aradığı hakikati bulma noktasında kendi çabası yeterli olmayınca yaratının yardımına da muhtaçtır. Çünkü sahip olduğu her yeti sınırlı, bulmaya ve anlamaya çalıştığı hakikatse sonsuz ve sınırsızdır. Dolayısıyla yardımı kabul edecek bir tevazuu bünyesinde taşımaktadır. Buna paralel olarak da Tanrı kendisine yardım etmiştir. Çünkü onu sınırlı ve muhtaç yarattığını bilmekte ve adaleti gereği yardımsız bırakmamaktadır.

İnsanın bu gayb ve meşhut denklemi içerisinde sınırlı algıya sahip, üstelik yaratılmış bir varlık oluşu ile Yaratanın sınırsız bilgi ve güce sahip oluşu, insan-Tanrı ilişkisini belirleyen ön önemli olgudur. Çünkü bu olgu sadece Tanrı algısının ve dine dayalı dünya görüşünün değil, aynı zamanda söz konusu olguların en önemli dayanağı ve imkânını ifade eden vahiy gerçeğinin de açıklamasıdır. Bu nedenledir ki insan, vahyin muştusu olmadan Tanrı'yı olduğu gibi anlama ve din-dünya algısını sağlıklı bir zemine oturtma imkânına sahip değildir. Örneğin Esmâ Çaviş'in de değindiği gibi selef ulemasının yaklaşımları bu bakımdan sahici bir itiraf kabul edilebilir. Dolayısıyla insan vahiyden yoksun bir boşluğa düştüğünde kendi tanrısını kendisi üretmek zorunda kalabilir. Vahyin sesini kaybeden toplumların Gerçek Tanrı'nın yerine birtakım tanrılar üretmesi de söz konusu boşluğun bir sonucu olmalıdır. Kaldı ki vahyin açık belgeleri insanlığın önünde açıkça sergilenirken bile insanlar başka algı dünyalarının etkisinde kalabilmekte ve referans kabul ettikleri vahyin özüne yabancılaşmış Tanrı algıları üretebilmektedir. Ömer Bozkurt'un da ortaya koyduğu gibi İslam Dünyası'nın entelektüel birikimi en güçlü görünen meşhur İslam Felsefecilerinin bile faal akıl söylemini Tanrı figürü yerine kullanırken aracı bir varlığa (Ceb-rail) dönüştürebilmeleri bunun en önemli kanıtlarından biri olsa gerek. Yüz yıllardır süren kader ve kötülük problemi tartışmalarının yeni yeni sahici açıklamalara kavuştuğunu Metin Özdemir'in yazısında görmek de bunu göstermektedir. Kelam ehlinin Tanrı tasavvurlarını zahirci, kuru ve resmi bulan Mustafa Öztürk'ün haklı olarak sivil ve samimi bir Tanrı tasavvuru araması da buna işaret etmektedir. Ancak bu yaklaşımlarda bile sorunun kendini hissettirdiğini göstermesi bakımından Mustafa Öztürk'ün mealini yazdığı Kur'an ve onun canlı örneği olan Hz. Peygamber'in sahici tasavvurlarına başvurmak yerine, tasavvuf ehlinin kendisini Tanrı'yla aynılaştıran aşırı teşbihçi şatahatlarına ve türrehatlarına meşruiyet üreten yaklaşımları da ilginç bir örnek olarak verilebilir.

Bakış açılarını vahyin ışığıyla berraklaştırmaya çalışanların Tanrı tasavvurlarının ne kadar kaygan bir zeminde seyrettiğini göstermesi bakımından sivil akımların çokça dillendirildiği şu rivayet dahî ciddi olarak sorgulanmaya muhtaç görünmektedir: "Kulum beni nasıl tasavvur ederse ben öyleyim ve onunla beraberim." Eğer bu (kutsi!) rivayet, gerçekte Kur'an'ın, Allah'a çocuk isnat edenleri neden kınadığını anlamak müşkül hale gelebilir. İnsan vahyin tuttuğu ışığı göz ardı ettiğinde en sahici Tanrı tasavvuruna sahip olayım derken bile yanılabilir, algıların çoklu evreninde "Tanrı tasavvurunun iyisi kötüsü olmaz!" deme noktasına gelebilir. Bütün bunlar göstermektedir ki modern ideolojilerin ömrünü tamamladığı ve neredeyse gelenek olduğu bir çağda insanın varlıklar âlemiyle ilişkisini eskimez bir bilgi kayağının ışığında yeniden ele alması kaçınılmaz görünmektedir. Bu bakımdan geleneksel karmaşanın pos modern görecelilikten farkı kalmadığı bir evrede Ejder Okumuş'un ve Oya Parker'in sosyal bilimler açısından olaya yaklaşımı son derece önemlidir. Mehmet Evkuran'ın İbrahimî tasavvur ve Felsefî tasavvur bağlamında gündeme getirdiği ilişkiler metafiziği, canlı ve dinamik bir tanrı tasavvuru yakalamamız açısından önemli olduğu gibi ahlaki tasavvurumuzun vahiy bağlamında rayına oturması açısından da son derece önemlidir. Değerli yazarlarımızın değerlendirmelerinden oluşan ilgiyle okuyacağımız bir dosyayla karşılaşacağınızı umuyoruz. Başta sayı editörümüz Şamil Oçal olmak üzere katılımda bulunan bütün üstatlarımıza teşekkür ediyor, "İnsan toplum ve devlet ilişkisi"ni konu alan gelecek sayımızda buluşmak dileğiyle selam ve saygılar sunuyoruz. ■